

זהר הקדוש

עם ביאור
הפטר והפסוק

פסח + התגלות הספירות לביל פסח מצרים

עתה מוסיף רבי אבא, שעל ידי שנתנו דם על הפתחים, הראו בני ישראל שביל פסח מצרים היה שעת הדין.

תו - עוד אמר רבי אבא, והוסיף, **בְּנוּנָא דְשִׁמְא קְדִישָׁא** - כצורת השם הקדוש אות ה' אחרונה של שם הוי"ה, שהיא כנגד מידת המלכות,

עֲבָדוּ בְּהוּא שְׁעָתָא - עשו בני ישראל באותה שעה שנתנו דם על המשקוף, כי בני ישראל נתנו את הדם על שתי המזוזות ועל המשקוף כצורת אות ה' והטעם, שהרי **מָה שְׁמָא קְדִישָׁא** - כמו שהשם הקדוש, שהוא המלכות, **אֶתְחַזַּר בְּהַאי שְׁעָתָא דִּינָא** - חזר באותה שעה להיות מידת הדין על המצרים, **אוּף הֵכִי** - כמו כן, **אֶתְחַזַּר הַאי דִּמָּא** - חזר אותו הדם שנתנו על הפתח, להראות כי **בְּהַאי שְׁעָתָא דִּינָא** - באותה שעה נהפך השם הקדוש למידת הדין, ומפרש איך נעשה השם הקדוש לדין על ידי הדם, **דְּכָתִיב 'וְרָאָה אֵת הַדָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת'**, כלומר, על ידי 'שראה' **רְשִׁימָא דְכֻלְהוּ** - הרושם שעל כל פתחי ישראל, שמראהם **סוּמְקָא** - אדום, מן הדם שעל הפתחים, שהוא הצבע הרומז לדין, שנתנוהו כדי **לְאַתְחַזְּאָה דְּהָא אֶתְחַזַּר דִּינָא לְמַעַבְד נּוּקְמִין** - להראות שחזר השם הקדוש להיות דין כדי לעשות נקמות במצרים.

ומבאר הטעם שהיו צריכים בני ישראל לציין את מידת הדין על פתחיהם.

וְרָאָה דְּמִלָּה - וסוד הדבר שהיו צריכים בני ישראל להראות את הדין על ידי נתינת הדם על הפתחים, משום **בְּנוּנָא דְּהוּי לְעֵילָא בְּהוּא שְׁעָתָא** - כפי שמתנהג למעלה באותה שעה, **כַּד בְּעֵי לְאַתְחַזְּאָה לְתַתָּא** - כך צריך להראות למטה, ומפרש **אֵי** - אם למעלה מתנהגים במידת **רַחֲמֵי** - הרחמים, כך צריך להתנהג למטה במידת **רַחֲמֵי** - הרחמים, **וְאֵי** - ואם למעלה מתנהגים במידת **דִּינָא** - הדין, כך צריכים להתנהג גם למטה במידת **דִּינָא** - הדין. ומבאר, **הָדָא הוּא דְּכָתִיב 'וְרָאָה אֵת הַדָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת'**, **רְשִׁימָא דְכֻלְהוּ, סוּמְקָא, לְאַתְחַזְּאָה דְּהָא אֶתְחַזַּר דִּינָא, לְמַעַבְד נּוּקְמִין. וְרָאָה דְּמִלָּה, בְּנוּנָא דְּהוּי לְעֵילָא בְּהוּא שְׁעָתָא, כַּד בְּעֵי לְאַתְחַזְּאָה לְתַתָּא. אֵי רַחֲמֵי רַחֲמֵי, וְאֵי דִּינָא דִּינָא. הָדָא הוּא דְּכָתִיב (שם פסוק כב) 'וּמַבְלִתֶם בְּדָם אֲשֶׁר בְּסָף וְהִנַּעְתֶּם' וּגְו'. וְלִזְמַנָּא דְּאֵתִי פְתִיב (ישעיה סג א) 'מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מְבַצְרָה'. דְּזַמִּין לְאַתְחַזְּאָה (נ"א לאתחזא) בְּלָחוּ דִּינָא לְמַעַבְד נּוּקְמִין.**

על פי מה שהתבאר כי מראה דם הוא מראה דין, יבואר המקרא המדבר מנקמת ה' באדום לעתיד לבוא.

וְלִזְמַנָּא דְּאֵתִי פְתִיב - ולעתיד לבוא כתוב (ישעיה סג א) **'מִי זֶה בָּא מֵאֲדוּם חֲמוּץ בְּגָדִים מְבַצְרָה'**, ופירושו 'חמוץ בגדים' היינו 'בגדים אדומים'. והטעם שילבש כביכול מלבושים אדומים, משום **דְּזַמִּין לְאַתְחַזְּאָה (נ"א לאתחזא) בְּלָחוּ דִּינָא** - שעתידי להראות לכולם את הדין, **לְמַעַבְד נּוּקְמִין** - לעשות נקמות במלכות אדום, על שהחריבו את בית המקדש, והגלו את בני ישראל. לכן הוא נרמז בדם, שמראהו רומז למידת הדין.

במאמר זה יבואר ענין התגלות הספירות על ידי נתינת הדם על הפתחים שנצטוו בהם ישראל לביל פסח מצרים. ויבוארו בהו כמה שיטות, שיטת רבי חזקיה שהתגלו ספירות מלכות ויסוד. שיטת רבי יוסי שהתגלתה ספירת מלכות לבד, וכשיטתו הלך רבי אבא, והוסיף שלכן היו אסורים לצאת מחוץ לביתם. ומבואר עוד, שלפי שיטת רבי יוסי מידת המלכות עצמה שימשה כמידת דין על המצריים, והיתה מצלת את בני ישראל מן הדין. ועליו מוסיף רבי חזקיה לשיטתו, שמידת המלכות שימשה דין על המצריים, ומידת יסוד לרפאות את בני ישראל מן המילה, ומבואר עוד שיטת רבי שמעון החולק, ולדעתו רפואת המילה באה מן התפארת.

תָּאנִי - שנה ואמר **רבי חזקיה, תְּרִין דְּמֵי אֶתְחַזְּו** - שני דמים של דם פסח ודם מילה נראו לביל פסח מצרים, **לְקַבַּל תְּרֵי פְתָרִין** - כנגד שני כתרים, שהם מלכות ויסוד, **דְּאֶתְחַזְּו (נ"א דאתערו) לְעֵילָא בְּהַאי שְׁעָתָא** - שנראו למעלה באותה שעה, משום שעל ידי דם הפסח כפרו בעבודה זרה, והשיגו מלכות שמים, ועל ידי דם מילה השיגו מידת היסוד. **אָמַר וְחִלַּק רַבִּי יוֹסֵי** על רבי חזקיה, שרק **חַד פְּתָרָא** - כתר אחד, דהיינו ספירת מלכות התגלתה לביל פסח מצרים, **דְּכֻלְיָא בְּתָרִין סְטָרִין** - שהיא כלולה בשני צדדים, דהיינו יסוד ומלכות שבה, שדם פסח רומז על מלכות שבמלכות, ודם מילה על יסוד שבמלכות, ועדיין היו **טְמִירִין בְּרַחֲמֵי וְדִינָא** - טמונים ברחמים ודין, כלומר, שיחוד יסוד ומלכות היה טמון עדיין במלכות עצמה, ולא נגלו עדיין יסוד ומלכות ממש כדי להתייחד, משום שבני ישראל מלו עצמם ולא פרעו.

רבי אבא חולק על רבי חזקיה ורבי יוסי, וסובר שעל ידי דם פסח שנתנו בני ישראל על פתח בתם, התעוררה מידת הדין לדון את המצריים, ולהיטיב לבני ישראל.

אָמַר רבי אבא, בְּכַמְהָ אֶתְרִין - בכמה מקומות אפילו בעת שליטת הדינים, **חַס וְרִיחַם קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עַל בְּנוֹי** - הקדוש ברוך הוא על בניו בני ישראל, שהרי **עֲבָד בַּר נֶשׁ בֵּיתָא** - כשבונה אדם בית, **וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אָמַר לִיה** - והקדוש ברוך הוא אומר לו, **כְּתוּב אֵת שְׁמִי בְּמִזְוָה, וְשׁוּי לְפִתְחָה** - ושים אותו על פתח ביתך, **וְאֵת שְׁרִי לְגוּ בֵּיתָא** - ואתה תשרה בתוך ביתך, **וְאָנָּא אוֹתִיב לְבַר בְּפִתְחָה לְנִטְרָא לָהּ** - ואני אשב מבחוץ בפתח ביתך לשמרך מן הדינים. **וְהָכָא** - וכמו כן כאן ביציאת מצרים, **אָמַר**

הקדוש ברוך הוא, **רְשִׁים עַל פִּתְחָא** - רשום על פתח ביתך עם הדם **רָזָא דְּמַהֲמִימְנוּתָא דִּילִי** - סוד אמונותי, כלומר, מלכות הנקרא 'אמונה', **וְאֵת שְׁרִי לְגוּ בֵּיתָהּ** - ואתה תשרה בתוך ביתך, **וְאָנָּא נִטְרִי לָהּ לְבַר** - ואני ישמור אותך מחוץ לביתך. ומביא ראיה, שכתוב **בְּכָתוּב (שמות יב כב) 'וְאִתֶּם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר'**, הרי שבני ישראל היו צריכים להישאר בתוך הבית, **וְכָתִיב** (שם פסוק כג) **'וְעָבַר ה' לְנֶגְףָ אֶת מִצְרַיִם וְרָאָה אֵת הַדָּם עַל הַמַּשְׁקוֹף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת, וְפָסַח ה' עַל הַפֶּתַח וְלֹא יָתֵן הַמַּשְׁחָת לְבָא אֶל בְּתִיכֶם לְנֶגְפָה'**, הרי שהקדוש ברוך הוא שמר על בני ישראל מבחוץ.

לאחר שהתבאר כי כליל פסח מצרים שלטה מידת הדין במצרים, יבאר כי לכן נצטוו ישראל שלא לצאת מפתח בתייהם עד הבוקר.

ומה שכתוב בהמשך הכתוב, 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר'. שואל, מאי טעמא - מה הטעם שנאסר להם לצאת מביתם.

ומשיב, משום דתנינן - ששינונו (ראה ב"ק ס.) אמר רבי יצחק אמר רבי ירמיה, לא ליבעי ליה לאינש למיזל בשוקא - אין צורך לו לאדם ללכת בשוק, ולאשתתבא בשוקא בזמנא דדינא תליא במתא - ולהימצא בשוק בזמן שהדין תלוי על העיר, דכיון דרשותא אתייהיב למחבלא - מכיון שניתנה רשות למשחית להזיק, מאן דפגע ביה אתוק - מי שפוגע את אותו המשחית נזיק, ואינו מבחין בין צדיק לרשע. ומסיים תירוצו, לכן וחקא - וכאן כשנאסר עליהם לצאת מפתח ביתם, הוא משום דדינא אשתכח - שהדין היה נמצא אז במצרים, לכן לא בעיא לנפקא לבר - לא היה כדאי שיצאו בני ישראל לחוץ, כדי שלא ינזקו ממידת הדין ששלטה אז.

רבי יוסי מבאר על פי מה שסובר שרק מידת המלכות נתגלתה במצרים, כי הדים שנתנו ישראל היה רומז למידת הדין, ולדעתו היה רומז למידת הרחמים ששרתה אז על בני ישראל.

תניא - למדנו, אמר רבי יוסי, בההוא מידת המלכות ממש, דאשתכח דינא למצראי - שנמצאה בה דין על המצריים, בההוא מידת המלכות ממש, אשתכח רחמי - נמצאה בה רחמים לישראל.

ולפי זה מבאר, דא הוא דכתיב - זהו מה שכתוב (שמות שם פסוק יג) 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם', ומשמעו, שהקדוש ברוך הוא כשראה את הדם, שהוא כנגד מידת המלכות, בגלל כן פסח ודילג על בני ישראל. הרי שמידת המלכות עצמה שהייתה את המצרים, הגינה על בני ישראל.

ומביא ראיה, איך משמשת ספירה אחת לרחמים ולדין כאחת.

וכן תנא - וכן למדנו, בכל אינון פתרין קדישין דלעילא - בכל אלו הכתרים קדושים של מעלה, כלומר, כל הספירות העליונות, כמה שנמצא בהם דינא - דין, כמו כן אשתכח - נמצא בהם רחמי - רחמים. כי כל הספירות כלולות מגבורות ורחמים, וכלא - וכל החסדים והגבורות שיש בהם, משמשים בשעתא דא - בשעה אחת.

רבי חזקיה מוסיף לחזק את סברת רבי יוסי אשר ביאר כי על בני ישראל שלטה מידת הרחמים שהצילתם ממידת הדין, ומבאר כי מידת הרחמים הוסיפה עוד לרפאות את בני ישראל.

תנא - למד רבי חזקיה, פתיב - כתוב (ישעיה יט כב) 'ונגף ה' את מצרים

נגוף ורפא'. ומשמעו, 'נגוף' היה למצרים, 'ורפא' היה לישראל. ושואל, מאי - מהו 'ורפא', כלומר, איזו רפואה היו צריכים אז בני ישראל. ומשיב, כי ממאי - ממה שנימולו בני ישראל, היו צריכים רפואה.

ומביא ראיה שרפואת המילה לבני ישראל, היתה ממש בשעה שהיכה ה' את בכורי מצרים.

ותנא - ולמדנו, באותה שעה שנגפו מצראי - שלקו המצריים, באותה שעה נתרפאו בני ישראל מן המילה.

דתניא, אמר רבי יוסי וגם אמר רבי חזקיה, מהו דכתיב (שמות שם פסוק כג) 'ופסח ה' על הפתח, מאי

- למה נאמר 'ופסח ה' על הפתח', הלוא 'ופסח ה' עליכם', כלומר, על בני ישראל, מבעי ליה - היה צריך לו לכתוב. ומשיב, אבל משמעות הכתוב 'על הפתח', היינו 'על הפתח' ממש, והיינו, זהו פתח הגוף. ושואל, ואי זהו פתח הגוף. ומשיב, הוי אומר זו ברית מילה, שהיא פתח של הגוף. כלומר בשעה שהיתה נוהגת מידת הדין במצרים על ידי המלכות, התנהגה עם ישראל במידת הרחמים על ידי 'ופסח ה' על הפתח', שהוא הרפואה שהיתה להם אז מן המילה.

רבי שמעון חולק על רבי יוסי ורבי חזקיה שביארו שהמלכות הצילה וריפאה את ישראל, ולדעתו המלכות הייתה את המצריים, והתפארת הצילה וריפאה את בני ישראל.

רבי שמעון אמר, בשעתא דאתפלג ליליא - בשעה שנחלק הלילה

שהוא בחצות, וכתרא קדישא - והכתר הקדוש, שהיא המלכות השולטת בלילה, אתערב בה דכורא - מתערב בה ומתייחד עמה בחינת 'דכר'. ושואל, ומאן 'דכורא' - ומי הוא בחינת 'דכר', שמתערב עם המלכות בחצות הלילה, ומשיב, זה בחינת חסד עלאה - העליון, שהוא התפארת, שמחצות הלילה ואילך מתערב עמה כדי להמתיק את דיני המלכות. דמשמע, דא - התפארת בלא דא - המלכות, לא סלקא - אינו עולה בשום הנהגה מהנהגת העולם, ולכן התפארת מתערב עמה בחצות הלילה. ומסיים, ובגין דא - ובגלל כן, גם במצרים דא - זה המלכות מחי - מכה את המצרים, ודא - והתפארת המעורבת במלכות מסי - מרפא את בני ישראל מן המילה, וכלא בשעתא דא - והכל נעשה בשעה אחת.

'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר'.

מאי טעמא, משום דתנינן (ראה ב"ק ס.),

אמר רבי יצחק אמר רבי ירמיה, לא ליבעי ליה לאינש למיזל בשוקא, ולאשתתבא בשוקא בזמנא דדינא תליא במתא, דכיון דרשותא אתייהיב למחבלא, מאן דפגע ביה אתוק. וחקא משום דדינא אשתכח, לא בעיא לנפקא לבר.

תניא, אמר רבי יוסי, בההוא ממש, דאשתכח

דינא למצראי, בההוא ממש, אשתכח רחמי לישראל.

הדא הוא דכתיב (שמות שם פסוק יג), 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם'.

וכן תנא, בכל אינון פתרין קדישין דלעילא, כמה דאשתכח דינא, אשתכח רחמי. וכלא

בשעתא דא.

תנא רבי חזקיה, פתיב (ישעיה יט כב) 'ונגף ה'

את מצרים נגוף ורפא'. נגוף' למצרים,

'ורפא' לישראל. מאי 'ורפא'. ממאי שנימולו צריכים רפואה.

ותנא, באותה שעה שנגפו מצראי, באותה שעה נתרפאו ישראל.

דתניא, אמר רבי יוסי אמר רבי חזקיה, מהו

דכתיב (שמות שם פסוק כג) 'ופסח ה'

על הפתח, מאי 'על הפתח'. 'ופסח ה' עליכם'

מבעי ליה. אבל 'על הפתח', 'על הפתח' ממש,

זהו פתח הגוף. ואי זהו פתח הגוף. הוי אומר זו מילה.

רבי שמעון אמר, בשעתא דאתפלג ליליא,

וכתרא קדישא, אתערב בה דכורא.

ומאן 'דכורא', חסד עלאה. דמשמע, דא

בלא דא, לא סלקא. ובגין דא, דא מחי, ודא מסי, וכלא בשעתא דא.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד"

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומה, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

